

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Articulus IV. De aliis circumstantiis ad habilitatem contrahentium
Sponsalia requisitis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

ARTICULUS IV.

De aliis circumstantiis ad habilitatem contrahentium Sponsalia requisitis?

122. An, & qualiter habilitati contrahentium Sponsalia obstat impedimentum edendi consensum, vel internum, vel externum, articulo præcedenti dictum est; quia verò aliqui censent, ea vel invalidè, vel illicitè, vel utroque modo contrahi, si fiant clandestinè; vel inter Raptorem, & raptam; aut sine consensu parentum, vel eorum, sub quorum potestate sunt; aut adjectâ penâ per resiliens per solventem: de singulis dicemus in seqq.

§. I.

De Sponsalibus clandestinis.

123. Clandestinitatem (nullo nimirum teste præsentem) valori Sponsalium, etiam de futuro, nocere, tenent aliqui; sed rectius negatur, tum quia id nullo jure irritante ostenditur; tum quia *lex correctoria juris communis extendi non debet ultra casum expressum*, ut dicitur L. *Præcipimus C. de Appellat. & casus in tali dispositione omissus, relinquendus est in dispositione juris communis*. L. *commodissime ff. de liber. & posthum.* Decretum autem Tridentini, irritans matrimonia clandestina, non exprimit sponsalia de futuro; ergo de Sponsalibus clandestinis est casus omissus in dispositione Trid. ergo non est sub illa lege irritante, sed relinquitur sub dispositione juris communis: jure autem communi Sponsalia de futuro, quantumvis clandestina, valent à fortiori, cum eo jure olim valuerint matrimonia ex c. 2. de *Cland. De spons.* ibi: *si matrimonia ita occultè contrahuntur, quod exinde legitima probatio non appareat, ij, qui ea contrahunt, ab Ecclesia non sunt aliquatenus compellendi.* Et statim: *si persone contrahentium hæc voluerint publicare, nisi rationabilis causa præpediat, ab Ecclesia recipienda sunt, & comprobanda, tanquam in principio in Ecclesie conspectu contracta.* Et ita censet communior opinio Canonistarum.

124. Dices I. Prohibito matrimonio, censentur etiam prohibita Sponsalia; ergo prohibito matrimonio clandestino prohibentur etiam Sponsalia clandestina;

ant. prob. quia licet oratio, quæ quasdam nuptias senatorum inhiuit, de Sponsalibus nihil locuta sit; rectè tamen dicitur, sponsalia in his casibus, ipso jure, nullius esse momenti, ut habetur L. oratio ff. de Sponsal. 2. *quævis verbis orationis cautum sit, ne uxorem Tutor pupillam suam ducat, tamen intelligendum est, ne desponderi quidem posse.* ut dicitur L. *si quis Tutor 6. Vers. quævis ff. de ritu nupt. 3.* sicut se habet matrimonium absolutum ad Sponsalia absoluta; sic se habet matrimonium clandestinum ad Sponsalia clandestina. 4. prohibito matrimonio censetur prohibitum esse id, per quod ad illud pervenitur; sicut, prohibito sine, prohibitum manet medium ad illum finem.

Resp. ant. verum esse, quando matrimonium omni modo est prohibitum; non autem, quando est prohibitum solum tali modo, (v. g. clandestinè) licitum autem, alio modo; v. g. *contrahendum publice*, seu *in facie Ecclesie*. Hinc concedo, prohibito matrimonio clandestino, prohiberi etiam Sponsalia clandestina, de matrimonio clandestinè, non autem publice contrahendo; quia in primo, non autem in secundo casu, sunt promissio rei illicitæ. Clandestinè alicui promittere futurum matrimonium eo modo contrahendum, quo illud contrahendum præscribit Ecclesia, inferret solum clandestinam promissionem, de futuro celebrandi matrimonium, quo id juxta mentem Ecclesie fieri debet; talis autem clandestina promissio non est contra ullam legem vel irritantem, vel etiam præcisè prohibentem ratione illius clandestinitatis; Ergo.

Ad. I. probationem Resp. I. in L. 125. oratio, agi solum de matrimonio illis Senatoribus prohibito omni modo sic, ut nullo illud modo liceret celebrare. Resp. 2. instantiam ex cit. L. non esse à Lege correctoria juris communis, sed solum à Lege merè dispositiva. Quod etiam responderi potest ad Legem Tutor; præterquam, quod omni modo illi matrimonium cum pupilla sua interdicatur. Ex quo pat. ad 2. probat. Ad 3. Resp. Negando ly sicut. Fallit enim in multis. I. in *atate*. Nam Sponsalia impleto septennio absolute contracta, valent; non autem matrimonium. 2. absolute, & validè contracta per merum levem, injustè incussum, rescindi possunt; non

non autem matrimonium, &c. 3. mutuo sponforum consensu dissolvi possunt; non autem matrimonium &c. Ad 4. prob. jam constat; nam Sponsalia clandestina de matrimonio clandestinè contrahendo non sunt irrita propter suam *clandestinitatem*; sed, quòd in eo casu essent promissio rei illicitæ; cum etiam, si essent *publicè celebrata* de matrimonio clandestinè contrahendo, irrita forent ob eandem causam. Igitur tunc solum Sponsalia clandestina ex data in objectione ratione prohibita sunt, quando sunt *de matrimonio contrahendo clandestinè*, ubi talia matrimonia prohibita sunt; non de *celebrando publicè*, ac in facie Ecclesiæ. Certum autem est, quòd Sponsalia clandestina non sint talia, ex quibus *necessariò*, seu ex *natura* rei, vel regulariter, pervenitur ad matrimonium prohibitum, quo solo titulo censetur medium prohibitum prohibito sine; Ergo.

127. Dices. 2. saltem erit illicitum, inire Sponsalia clandestinè. Resp. plures tam è Canonistis, quam è Theologis concedere illatum; imò Cajetanus, & Armilla docent esse peccatum mortale. Verius tamen est, nullum esse peccatum, quia Sponsalia clandestina nullo jure prohibentur. Nec sine convincenti ratione, dicendum est, aliquid *sub mortali* prohibitum esse, ut docet S. Thom. Suarez, & alii, de quibus suo loco,

§ 2.

De Sponsalibus Raptoris cum Rapta.

128. Cum certum sit, *matrimonium*, jure novo Trid. *sess. 24. de reform. matrim. c. 1.* contractum à Rapto cum Rapta, quamdiu hæc in ejus potestate manserit, irritum esse; questio est, an etiam sic irritentur Sponsalia de futuro? affirmativam docet P. Sanchez *l. 7. matr. D. 13. n. 171.* ac ex illo P. Robertus König in *Tractat. de jure matrim. Principum, ac privatorum, Tit. 7. in 4. Decret. p. 3. §. 5.* cum aliis. Negativam autem Perez. *D. 38. S. 4. n. 8.* quem citat, & sequitur P. Jacobus Wiestner de *Canon. imped. Conjug. a. 16. n. 9.* Rationes affirmandi sunt. 1. quia lex etiam correctoria, & poenalis, extendi debet, ubi omnino eadem ratio militat; at hæc in præsentem reperitur. Nam Tridentinum pro eo

tempore irritavit matrimonium, ut consuleret plenæ libertati ad id requisitæ, quæ non omnino plena est, dum Rapta manet in Raptoris potestate; at hæc ratio etiam pro Sponsalibus militat, ad quæ jura quoque plenam libertatem postulant. 2. quia, quòd dispositio Trid. licet correctoria juris antiqui, matrimonia clandestina irritans, non extendatur ad clandestina Sponsalia de futuro; non facit instantiam pro præsentem casu; ibi enim non est utrobique eadem omnino ratio. Nam motivum *adulterii*, quod est in matrimonio clandestino, cessat in Sponsalibus clandestinis; at in Sponsalibus Raptoris & Rapte militat eadem omnino ratio, quæ contra ipsorum matrimonium; ergo. 3. Quia in subordinatis, quando est eadem omnino ratio, dispositio quoad unum afficit etiam alterum, quod ad ipsum ordinatur.

Sed hæc non videntur convincere. 129.

Nam ad 1. Resp. Trans. maj. n. min. 1. si enim ratio, propter quam Concilium irritat matrimonium inter Raptoem & Raptam pro eo tempore, quo est in ejus potestate, sit defectus plenæ libertatis, erit illius plenitudinis, quam jura exigunt ad *matrimonii valorem*; sed hæc plenitudo in Sponsalibus de futuro non requiritur; nam ex communi sensu Sponsalia de futuro non exigunt libertatis plenitudinem, quam petit matrimonium, eo, quod hoc semel validum, nullo humano jure rescindi possit; secus illa: accedit, quòd, consentire in contractum jure humano facile rescindibilem, non exigit tantam immunitatem à vi, & metu, quantam exigit consensus in contractum semel factum, non amplius rescindibilem.

Deinde principium assumptum in multis fallit. Nam dispositio (per quam a sylo Ecclesiæ excluduntur Rei publici latrocinii, depopulationis agrorum, homicidii, vel mutilationis membrorum in ipsis Ecclesiis, eorumque Cæmeteriis, Rei homicidii proditorii, assassinii, hæresis, ac Rei læsæ majestatis humane in ipsam personam Principis) *juxta complures* est dispositio correctoria juris antiqui, & odiosa (cum restringat jus asyli, seu favorem Ecclesiarum, quo protegitur reverentia, & honor Ecclesiis debitus, ne sint in minori honore, quam olim Ethnicorum aræ, & statuæ) & tamen extendi non debet ad alia

crimina, & casus non expressos, etiam graviores, ex ulla quantuncumq; gravi causa, ne quidem ob paritatem, seu identitatem, aut etiam majoritatem rationis, ut manifestum est ex constitut. Gregorii XIV. quæ incipit, cum alijs nonnulli, edita a. 1591. Dixi, juxta complures esse dispositionem odiosam. Alii enim rectius dicunt favorabilem; cum directè intendat favorem, ac reverentiam Ecclesiarum; & tamen, juxta citatam constitutionem non admittit extensionem, ad non expressa.

130. Similiter in c. quanto 7. de Divort. Pontifex consultus à Ferrariensi Episcopo, an altero Conjugum ad hæresim transiente, qui relinquitur, possit ad secunda vota transire? refertur cum distinctiōe; & affirmat, si unus infidelium convertitur ad fidem, altero in infidelitate permanente, aut nullo modo illi cohabitare volente, aut non nisi cum injuria Creatoris, vel periculo perversiōis: negat autem, si unus est fidelibus labatur in hæresim, aut gentilitatis errorem, et si in hoc major appareat contumelia Creatoris, ut ait textus. Et ratio est; quia, cum tota vis legis, & juris positivæ, pendeat à voluntate legislatoris ex justa ratione procedentis in tali casu, identitas rationis bene concludit, etiam alterum (in quo est eadem omnino, vel major ratio) æquè dignum esse prohibitione; non autem, ex eadem esse actum prohibitum, nisi probetur voluntatem legislatoris ex illa motam, tam pro hoc, quam pro illo prohibendo, ut patet in casu prius allato. Et ideo Barbosa in tr. Locor. com. argum. à loco 68. n. 3. licet admittat valere argumentum à majoritate, vel paritate rationis etiam in correctoriis ad declarandum dubium) negat valere in iisdem ad extendendam dispositionem; nisi casus non expressus contineatur sub universali, ex qua est illatio necessaria ad particularia sub ea contenta, ut dicemus infra.

131. Ad 2. rationem Resp. ex ipsa disparitate ibi assignata confirmari valorem Sponsalium raptoris, & raptæ; nam nec in his invenitur eadem ratio, quæ in matrimonio raptoris, cum rapta, ut dictum est n. 129. Sponsalia enim de futuro non exigunt tantam libertatem, quam tam matrimonium; ergo licet raptus impediatur libertatem matrimonio necessariam, malè hoc titulo arguitur ad mera Sponsalia de futuro. Ad 3.

rationem affirmandi, responsio constat ex n. 128. ad summum enim procedit, quando illud subordinatum ducit ad id, cui subordinatur, illicitè, ac invalidè faciendum; v. g. ad matrimonium cum Rapto celebrandum, dum rapta est adhuc in Raptoris potestate. Cum autem fieri possint eo tempore Sponsalia de celebrando matrimonio tunc, quando Rapta fuerit in loco tuto, & extra potestatem ejus, non est, unde illa Sponsalia invalidentur. Accedit, quòd in hoc casu non sit eadem omnino ratio de matrimonio, & Sponsalibus contractis à Rapto cum Rapta, dum hæc est in potestate Raptoris, ut constat ex dictis.

§. 3.

De Sponsalibus contractis absque consensu Parentum.

Quæstio est de Sponsalibus tam de præ- 132. senti, quam futuro, & quidem solùm, an sint valida, taliter celebrata. Resp. certum esse, matrimonia à filiis familias sine consensu Parentum contracta, vera, & rata esse ex Trid. Sess. 24. de reform. matrim. c. 1. ubi affirmatio in contrarium (quòd nimirum irrita sint, vel parentes ea rata, vel irrita facere possint) falsa dicitur; adeoque improbabilis positivè. Ex quo idem concluditur de Sponsalibus de futuro; cum & hæc mutuo, liberoq; consensu contrahentium consent, nec eo titulo sint promissio rei illicitæ, nisi sint de celebrando matrimonio in certis casibus, ubi præterito parentum consilio id non licet; de quibus infra. Ad valorem igitur Sponsalium, vel de futuro, vel de præsentem, non requiritur voluntarium dependens à consensu parentum, vel eorum, qui loco parentum contrahentibus sunt; quod etiam expressè habetur in c. Cum Virum 12. de Sponsalibus, ubi dicitur: quòd puella (in matrimonio spirituali, seu susceptione status religiosi) in ætate jam nubili constituta (quia liberum habet arbitrium) in electione propositi, si qui parentum non cogatur voluntatem. Ex quo colliges, ad Sponsalia sive de futuro, sive de præsentem, necessarium esse consensum personalem Sponsorum, vel per se, vel per alium ad hoc specialiter constitutum.

133. Si dicas: ad matrimonium spirituale, seu professionem Religiosam, sufficit *paternus consensus*; ergo etiam ad Sponsalia de futuro, vel presenti. Ant. prob. ex cit. c. *Cum Virum*, ubi dicitur, quod *Monachum paterna devotio faciat*. Resp. 1. ex hoc sequi, quod sola voluntate parentum quis fieri possit Religiosus, vel Coniunx; quod admitti non potest. Resp. 2. textum intelligendum esse, quod faciat *occasionaliter*, ut notat gloss. V. *ead. ed.*, quod filius aliquando vel obtemperet voluntati paternæ ex debito honestatis, non necessitatis; (ut dicitur 20. q. 1. c. *Illud, & c. puella*) vel deinde sequatur rati habitio filii; non autem *absq. omni consensu filii*, etiam tacito, ut expressè definitur c. *sufficiat*. 27. q. 2. c. *Ubi non est*. 30. q. 2. c. *Tuas* 5. de *Sponsa duorum*, ibi: illud te volumus observare, ut, postquam inter legitimas personas *consensus legitimus* intervenerit de presenti, qui sufficit in talibus iuxta canonicas sanctiones, & *si solus defuerit, extera, etiam cum ipso coitu frustrantur*, &c. & c. *unico de Depens. impub. in 6.* ubi expressè dicitur, ut exponit Rubrica, Sponsalia pro absentibus filiis non tenere *nisi approbaverint tacite, vel expressè ex postfacto*. Et ideo Canones in contrarium, requirentes *consensum* parentum, intelligendi sunt de *debito honestatis*, ut dictum est. Neque obstat, ibi dici: quod *Monachum faciat, aut paterna devotio, aut propria professio*; ac subjungatur: *quidquid horum fuerit allegatum, tenebit*; ex quo videtur, quod per se sufficiat alterutrum. Nam, cum in textu expressè ponatur: ut puella (de qua ibi) à religione non possit ad seculum reverti, sufficere vel professionem, vel etiam paternam devotionem, ubi *secuta est puella rati habitio*. Quare textus intelligendus est, ut not. gloss. V. *quidquid horum*, quod sufficiat *vel propria professio, sine patris devotione; vel paterna devotio cum filii rati habitio*.

134. Ex dictis sequitur 1. in hac materia non esse locum dispositioni juris civilis, L. 2. de *Ritu nupti.* ad hoc (ut nuptiæ consistant) *exigentis consensum omnium*, & eorum, qui *contrabunt*; & eorum, in quorum potestate sunt; ac, ad Sponsalia, L. 7. §. 1. ff. de *Sponsal. eorundem consensum, quorum in nuptiis desideratur*. 1. quia circa *valorem* matrimonii (cum sit causa merè Spiritualis) ni-

hil directè potest potestas laica, ut constabit ex dicendis; & leges in contrarium, abrogatæ sunt à jure Canonico, test. *Belarm. l. 1. de matr. c. 19. & 20.* apud Sanchez l. 4. D. 22. n. 3. 2. quia, licet ratio naturalis *suadeat*, habendum esse *consensum* parentum in nuptiis filiorum, in quorum sunt potestate; tamen *non precipit, sed suadet, habendum esse*, nimirum ex honestate, vel etiam quandoque ex obligatione; ut dicemus infra.

Sequitur 2. matrimonium *in scitis*, 135. vel etiam invitis parentibus ab eorum liberis contractum; nec ab illis, nec à Magistratu Laico rescindi posse 1. quia matrimonium validum, ex institutione divina est insolubile jure humano, ut dicemus infra 2. quia id apertè habetur in *Trid. cit. sup. n. 132* saltem de parentibus, & de Magistratu Laico. Sequitur 3. quod nec statuta nec consuetudines municipales, nec poenæ transgressoribus impositæ à potestate laica, valeant, quæ prohibent filiis matrimonium contrahere sine voluntate parentum; & propterea, quod legem ejusmodi violaverint, puniunt. Ex hoc ipso enim jure canonico abrogatæ sunt, ut habetur ex *Trid. c. 1.* ita Sanchez *Rebell. Coninch. Reginald. & alii*; quos cit. & sequitur *Barbof. in cit. c. 1. Trid. n. 4.*

Dices tamen 1. quod contra leges fit, 136. *invalide fit*; sed contractus matrimonii vel Sponsalium, *invitis, vel etiam in scitis parentibus*, fit contra leges; 2. contractus Sponsalium, vel matrimonii, sine consensu parentum, *est non legitimus*, ut const. ex 30. q. 5. c. 1. 3. & 4. item ex 32. q. 2. c. 12. & 13. Demum 3. tale matrimonium saltem est illicitum; ergo Sponsalia (seu mutua illius promissio de futuro) sunt de re illicita, consequenter sunt invalida. Ad 1. Resp. factum contra leges (quæ vim obligandi habent in tali materia) esse invalidum, *si leges sint irritantes, seu annullantes actum*; non autem, *precisè prohibentes*; aliàs nullum valeret matrimonium contractum cum impedimento solùm impediante. Ad 2. Resp. verum esse in c. *Aliter* 30. q. 1. dici, conjugia celebrata omnis ibi præscriptis solennitatibus (inter quas est consensus parentum) vocari potius *adulteria, contubernia, stupra, fornicationes*, quam *Conjugia legitima*; sed nihil contra

contra superius dicta inde concludi; ad quod ostendendum:

137. Supp. 1. inibi reprobati ejusmodi matrimonia, tanquam *non legitima*; solum eo titulo, quod sic essent *clandestina*, ut patet ex Rubrica c. *Aliter*; consequenter in quantum erant contra legem talia matrimonia *precise prohibentem*; non *annullantem*. 2. ideo, quia mulier tali casu non accipiebatur *solemniter*, ut habetur in textu, ibi: *ac solemniter accipiat*. Supp. 2. solemnitates ibi præscriptas, ut matrimonium esset *Solenne*, fuisse sequentes: nimirum ut foemina prius peteretur ab his, qui supra illam dominationem, vel custodiam habebant; & à parentibus, & propinquioribus sponsaretur, & legibus daretur, & suo tempore sacerdotaliter, ut mos est; cum precibus, & oblationibus à Sacerdote benediceretur, & à paranympis custodita, & sociata, ipsa, & Sponsus, biduo, vel triduo orationibus ambo vacarent, & castitatem custodirent.

138. Supp. 3. has solemnitates non fuisse *substantialiter* requisitas, ad valorem matrimonii; sed tantum ad ejus *solemnitatem* accidentalem, seu ut mulier diceretur *ducta solemniter*, & haberetur *tanquam Uxor primi ordinis*, ut rectè notat Basil. Pontius l. 7. de matr. c. 54. n. 5. *nec obligasse sub peccato*. Nam in cit. c. *aliter*, *ita peracta*, expressè dicitur *ejusmodi matrimonia vocari potius adulteria*, quam *legitima conjugia, nisi voluntas propria suffragaverit*; ergo ubi contrahentium voluntas aderat, conjugia vera erant, quoad substantiam; sed *non solennia*; non ex defectu solemnitatis substantialis in matrimonio simpliciter; sed solum accidentalis, & quæ *solennis*. Deinde postquam in c. *aliter*, illæ solemnitates recensitæ, & rursum in c. *Nofrates* repetitæ sunt, statim subjungitur: *hæc sunt pacta conjugiorum solennia*; & additur: *peccatum autem esse, si hæc cuncta in nuptiali foedere non interueniant, non dicimus*: ergo sine illis licitè fiebant pacta nuptialia *non solennia*; ergo foederi nuptiali, quoad substantiam accidentales sunt, & citra culpam omitti possunt; quibus positis.

139. Resp. ibi per *ly non legitimum* intelligi solum *non solenne*, quod stat cum valore actus, ut constat ex num. priori; & in ejusmodi casu talia matrimonia *non solen-*

nia vocari supra, adulteria, fornicationes &c. *si non suffragetur voluntas propria*. Nam si sine hac carnaliter conjungantur, supra erunt, vel fornicationes, vel adulteria &c. Fortassis etiam dici potest, prædictos concubitus eo titulo sic appellatos, quod essent non *cum Uxore* simpliciter. Nam mulier ducta minus solemniter, jure antiquo non dicebatur *Uxor simpliciter*, honorato Uxor nomine, ut expressè habetur c. *non omnis*, 32. q. 2. ibi: *Non omnis mulier juncta viro Uxor est, quia nec omnis filius, est heres patris*. Quæ enim verè ducta erat, sed non legitime, hoc est, minus solemniter, in re quidem Uxor erat, non tamen Uxor vocabatur, sed *concupina*; sicut Agar, Uxor Abraham, sed non tamen dicebatur, Uxor Abraham, sed *ancilla*, seu *concupina*, & filius ex hac, *filius quidem, sed non heres*.

Idem respondetur ad c. *Nofrates*, 140. quod est tertium in eadem causa, & questione. Nam ibi expressè habetur, consensum eorum, in quorum potestate sunt sponsi (& reliqua ibid. enumerata) requiri, *ut eorum pacta nuptialia solennia sint*; nec plus habetur in c. 4. eod. Quod affertur ex c. 12. seu *non omnis* 32. q. 2. nihil facit contra dicta; cum aliud non velit, quam non esse Uxorem, honorato nomine, quæ ducta est non solemniter, seu sine publicis nuptiis, ut jam expositum est, sed *Concupinam* solum, hoc est, *verè ductam, sed non solemniter*. Ex quo deducitur jure antiquo in duplici Classe fuisse *vera, & valida* matrimonia, sed *diversis nominibus expressa*. Nam quædam appellabantur *solennia* (celebrata scilicet cum solemnitatibus præscriptis, de quibus supr.) alia *non solennia*, seu celebrata sine dictis solemnitatibus; & illa fuisse appellata *legitima*, quod fierent secundum præscripta legum, etiam quoad circumstantias substantiæ matrimonii extrinsecas; alia verò *non legitima*, quod, licet essent in substantia vera matrimonia, tamen deficerent in circumstantiis lege præscriptis, sed solum extrinsecis, de quo V. Pontius cit. l. 7. c. 57. à n. 6.

Hinc, juxta duplicem differentiam 141. matrimonii *solennis*, & *non solennis*; *legitimi*, & *non legitimi*; etiam mulieres, quæ verè, ac substantialiter valido matrimonio ductæ, veræ Vxores, ac Conjugatæ

gata erant, aliter, & aliter fuerunt appellata. Cum enim DEI permittu in lege veteri unus habere possit plures Uxores, ad distinctionem aliquas vocabant *Uxores Primarias*; alias, *secundarias*. Nam, sola mulier solenniter ducta, vocabatur *Uxor Primaria* seu *primi ordinis*, atque adeo *Uxor simpliciter*; ducta vero minus solenniter, *non Uxor simpliciter*, sed cum addito, *secundaria*, seu *Concubina*; qualiter respectu Abrahamæ erat Sara, & Agar. Illa enim dicebatur *Uxor simpliciter*; ista, solum *ancilla*, & *Concubina*, licet ambæ forent ei vero conjugio seu matrimonio copulata, sed Sara solenniter; Agar minus solenniter, de quo expressè Pontius *sup. cit.* Et hoc sensu accipiendo nomen *Concubinae* (nimirum pro muliere vero, ac valido, sed minus solenni matrimonio copulata Viro) olim permittebantur *Concubinae*; non autem sumpto nomine *Concubinae* pro muliere, nullo, etiam non solenni matrimonio, ritè copulata, sed solum libidinis causâ domi retentâ, de quo V. Pereyra in *Elucidario, à marginali num. 1505. cum seq.* Ad 3. in n. 136. Resp. concedi, Sponsalia (seu promissionem futuri matrimonii) celebrandi in circumstantiis (quibus matrimonium celebrare non licet) omnino invalida esse ex ratione inibi data; quia scilicet promissio futuri matrimonii, celebrandi, in circumstantiis, in quibus id prohibetur ab Ecclesia, foret promissio rei illicitæ: sed negari, semper illicitum esse, matrimonia celebrare ignorantibus, aut etiam invitis Parentibus, ut dicemus sequenti numero.

142. Si enim quæras, an sit peccatum, in scitis, aut invitis parentibus celebrare Sponsalia? Resp. regulariter non esse peccatum. Sic Goffredus in *summa, de desponsatione Impub. n. 13.* Henriquez l. 11. *matr. c. 13. n. 13.* & alii 1. Ratio est 1. ex c. *Cum Virum. Sup. cit. n. 132.* deinde, quia inferior non tenetur obedire superiori præcipienti aliquid in eo, in quo illi non subditur; at quoad contrahendum matrimonium filius est liber, & sui iuris, nec in hoc parentibus subditus, teste D. Thomâ 2. 2. q. 104. a. 5. in corp. & in 4. dist. 29. q. unic. a. 4. quia in matrimonio, est quasi servitus perpetua, mutuum amorem exi-

gens; ad hanc autem hominem, qui liberæ conditionis est, parentes compellere regulariter non possunt; dixi: regulariter, ut exciperem aliquos casus, de quibus in sequent.

Dubitatur igitur 1. an filius obligetur 143. inire matrimonium, quod Pater spondet, vel ineundum jubet? Pro affirmativa stat c. 1. de *Despons. impub.* ubi proposito casu Sponsalium, à parente celebratorum nomine filii impuberis, rescribit Honorius Papa Episcopo id quærenti: *si aliquo modo non consentit filius, fieri non posse; potest autem filium nondum adultum (voluntas cuius discerni non potest) pater cui vult matrimonio tradere. Et postquam filius pervenerit ad perfectam ætatem, omnino debet hoc adimplere.* Ubi notandum, quod verbum *debet* importet sui naturâ necessitatem, & præceptum, ut tradit gloss. in c. *Proposuit. V. non debet, de Appellat.* & verbum *omnino debet*, importet præcisam necessitatem; ita Sotus in 4. dist. 29. q. 1. a. 2. & alii.

Sed nota, talem filium, pro quo Pa- 144. ter Sponsalia contraxit, posse considerari vel in statu, quod jam determinatus est, ad ducendam aliquam uxorem; vel in statu, quo determinatus est ad vitam non in conjugali, sed alio statu ducendam; quibus præmissis: Resp. 1. Filium, jam aliàs determinatum ad vitam conjugalem ineundam, non teneri ad implenda Sponsalia, quæ pater pro illo promissit, aut implenda præcipit (nisi hoc opus foret ex causâ multum præponderante nativæ filiorum libertati in electione personæ, cui semel electæ, perpetuò convivere debet; qualiter fieret, si necessarium foret, ad bonum pacis publicæ, componendas graves inimicitias inter parentes, & consanguineos eorum, cum quibus est contrahendum. Ratio 1. partis est, ex gravissimis quandoque malis, & infausto exitu nuptiarum, quas liberi, & eorum imperio, amplecti debent cum illa persona, ad quam affectum non habent, ut experientiâ certum est. Ratio 2. partis est, ex pietate, quâ liberi bono communi, Patriæ, vel parentibus succurrere debent in gravi necessitate, præsertim prædictis malis præponderante; ita S. Thomas, in 4. dist. 29. q. unic. a. 4. in corp.

145. Resp. 2. non obligari filium, ubi determinatus est ad statum oppositum Conjugali (v.g. Religionem) nisi ob parentum gravem indigentiam, si abstinendo à tali statu, & amplectendo conjugium, possit eos sublevare. Ratio 1. partis est; quia liberi in electione status non subfunt positivo parentum imperio, ut constat ex n. 142. Ratio 2. partis est, quia jure naturali parentibus in gravi necessitate constitutis ex pietate tenentur succurrere per ea media, quæ licitè amplecti possunt, licet aliquo minori suo commodo. Unde Filius (qui non est determinatus ad statum conjugalem, sed alium) nec in dicta parentum exigentia; illorum voluntate, vel filiali pietate, obligatur ad matrimonium determinatè, si hoc non sit unicè necessarium ad eam parentum indigentiam per hoc sublevandam; ut si idem illis præstare possit in statu clericali, ex redditibus beneficii; vel calibatu, sæculari, aut alio assumpto aliquo munere. Quia tunc matrimonium non est medium unicè necessarium procurandi finem; ad quem in dicta suppositione obligatur.

146. Resp. 3. filium non teneri implere Sponsalia, quæ pater promisit; vel inire matrimonium, quod parentes volunt, secluso tali casu necessitatis, vel indigentia parentum, aut boni communis, de qua superius 1. si sit determinatus ad alium statum, quàm conjugalem; vel, esto determinatus sit ad hunc, sed ex justa causa non vult eam, quam parentes volunt. Nam tali casu parentes injustè prohibent, vel impediunt filium in justo usu suæ libertatis à natura concessæ, ad liberè subeundam matrimonii servitutem, principio quidem voluntariam, sed deinceps necessariam. Revera enim magnum onus est, & difficillima servitutis, obligari perpetuò ad convictum cum aliqua determinatè, præsertim acceptà sine proprio in eam affectu, alieno solum ductu. Hinc Bellarm. l. 1. de matr. c. 19. propos. 3. censet, Filium, justam habere causam, non implendi voluntatem parentum 1. si vellent eum indigno matrimonio collocare, v. g. propter majorem dotem; 2. si vellent, ut ducat ægram, vel imprudentem, aut duris moribus, ubi filius prudenter credit, se cum illa non pacificè, vel cum affectu conjugali victurum. Unde injustè

agerent parentes, si filium in tali circumstantia justè reuocentem, asperè tractarent, vel plus æquo negligerent, aut etiam opprimerent; & si talibus mediis liberos tandem sic compellerent, non forent immunes à peccato, & pœnis, de quibus dicam infra.

Ad rationes in contrarium, & primò ex c. 1. de despons. impub. Resp. etsi verum sit, quòd verbum *debet*, præsertim quando coniungitur cum verbo *omnino*, regulariter importet in legibus præceptum, ut not. Barbof. de dictionibus usu frequentatis V. *debet*. n. 2. & V. *omnino*. n. 14. interpretationem tamen congruam recipere à jure communi (ut docet V. *omnino*. n. 18.) & ex materia subjecta; quòd nimirum quandoq; importet solum *debitum honestatis, & decentie; non necessitatis, & præcepti*, licet coniungatur illi verbum *omnino*. Sic ille V. *debet*; n. 6. in præfenti autem casu materia subjecta est *matrimonium*, quod jura volunt gaudere plenà libertate, & carere necessitate, præsertim injustè imposità. Quare ubi filius extra casus (de quibus à n. 144.) recusat tale matrimonium, non significat *debitum necessitatis*, seu præcepti. Sed tantum *debitum decentie, & honestatis*, pro ut est in casu præfenti.

Dubitarur 2. an peccet filius, si non impleat Sponsalia, quæ parentes promiserunt; sed insciis, vel invitis illis, aliud, quàm illi præcipiunt, matrimonium ineat? affirmativam docet Sotus in 2. dist. 28. q. 1. a. 1. & plures alii apud Sanchez l. 4. D. 23. n. 9. quorum ratio est, quia secus, in re gravi, jus parentum vehementer læditur, cum enim habeant onus, habendi curam liberorum, illisque providendi, etiam de nuptiis; habent quoque jus exigendi, ut liberi etiam in hoc ipsis pareant. Ant. pat. 1. ex jure gentium, cui conformiter Evaristus Papa in c. *Aliter*, 30. q. 5. dixit: *pro nupta non habeatur puella, quam pater non desponsat*, & Leo Papa. c. *Qualiter*, 30. q. 5. *non esse Virginis pudoris, maritum eligere, sed judicium parentum expectare*. Idem habetur in sacris litteris, Sap. 7. ibi: *da filiam tuam viro prudenti, & 1. Cor. 7. à parentibus tradendas esse filias nuptiis*.

Resp. Filium, cessante justà causà non implendi voluntatem parentum, omnino peccare, illis insciis, vel invitis, nec quidem

§. 4.

An Sponsalibus adjici possit pactum
pœnae solvendæ à resiliente?

quidem petito eorum consilio, contrahendo matrimonium cum indigna; vel etiam cum digna. Hanc sent. Sanchez cit. l. 7. hic D. 23. n. 9. probabilissimam vocat. Nam hoc saltem sua darent rationes in n. 148. adductæ pro parte affirmativa. Id enim exigit gravitas negotii, & naturalis filiorum pietas in parentes, nimirum, ut in tali negotio, *saltem parentum consilium* requirant. Dixi *consilium*; nam licet teneantur *petere* parentum consilium; non tamen tenentur illud *sequi*; sed illis prius consultis, quod volunt, posse contrahere matrimonium; nec ex hoc præcisè titulo (*quod parentibus invitis contrahant*) peccare. Nam in his, quæ ad proprii corporis sustentationem, & prolis generationem pertinent, omnes sunt pares, & filii parentibus non subjiiciuntur, ut docet S. Thom. 2. 2. q. 10. a. 5. & q. 104. a. 5. in corp. Cujus ulterior ratio est, ex dictis supra: & ita complures tenent, quos citat, & sequitur Sanchez cit. D. 23. n. 10. dixi: *ex hoc præcisè titulo, quod contrahant illis invitis, post petitum consilium*. Nam aliud est ratione scandali, si exinde prudenter judicare possent, nascituræ graves inimicitias, odia, & similia mala, quæ sine dubio cavere debent; sed ex alio titulo, vel justitiæ, pietatis, vel Charitatis &c.

150. Ad rationes in contrarium, Resp. jus parentum (seclusis aliis titulis v. g. infamia &c.) non lædi à filiis per matrimonium contractum *illis prius consultis*, licet invitis; cum se non extendat ad amplius, quam, ut *sine petito eorum consilio non contrahant*, quin parentes jure possint exigere, ut *illud etiam sequantur*: nec propterea petito consilii inutilis est, cum eo petito, à parentibus complura proponi possint, quibus auditis, & rectè perpenis, nec Sponsalia, quæ volebant, ineant; vel, si jam iniverunt, aut justè rescindant, aut aliâ minus nociturâ viâ declinent. Quæ afferuntur ex jure canonico, & sacris literis, de quærendo parentum consensu, ostendunt solùm *debitum decentiæ*, & honestatis; *non præcepti*, & necessitatis; ea enim tendunt solùm *ad consilium petendum*. Ad id, quod additur de *exhereditatione*, constabit ex dicendis infra.

Tom. IV.

Loquimur de pœna propriè dicta, nimirum ex propriæ pecuniæ, vel patrimonii diminutione persolvenda; non de illa, quæ consistit solùm in non acquirendo lucro, quæ est pœna impropriè dicta. In hac materia considerari potest resiliencia, seu recessus, à Sponsalibus, dupliciter. 1. si fiat justè, ac ex legitimâ causâ. 2. si fiat injustè. Difficultas est de resiliente *perfidè, & citra justam causam*. Nam justè resiliens caret culpâ; consequenter & pœnâ; his præmissis: prima sententia docet, simpliciter irritum esse pactum pœnæ propriè dictæ, à resiliente solvendæ; sic Pirhing de spons. n. 22. citans P. Sanchez. hic l. 1. D. 30. à n. 1. quorum ratio est, non solùm ex jure civili (L. fin. C. de spons. ibi: *si cautio, pœnam stipulationis continens, fuerit interposita ex utraque parte, nullas vires habebit; cum in contrahendis nuptiis libera potestas esse debeat*; & L. Titia ff. de verborum obligat. ubi talis stipulatio *contra bonos mores esse dicitur; & in bonestum videri, vinculo pœnæ, matrimonia obstringi, sive futura, sive contracta*) sed etiam jure canonico, ut habetur in c. Gemma, 29. de spons. ubi Pontifex urgentem ejusmodi pœnæ solutionem jubet, etiam per censuras ad desistendum compelli, motus ex hoc, *quod matrimonia debeant esse libera*, quæ ratio universalis est sive justè, sive injustè resiliencia fiat; & ratio est, quia metus pœnæ, à resiliente solvendæ, in casu perfidæ resiliencia, minuit libertatem ad contractum matrimonii requisitam, ut dicitur in cit. c. Gemma; eadem autem ratio militat, licet causâ resiliendi justa sit, cum & in hoc urgeat metus pœnæ. Unde hoc procedere volunt etiam in casu, quo pœna solvenda foret, non tantùm ab ipso resiliente; sed etiam à consanguineis, & conjunctis ejus. Hanc sententiam valdè probabilem censet Haunoldus tom. 1. de Just. tr. 4. n. 364. eamq; tam Judici, quàm Confessario, in absolutione à tali pœna, in praxi tutam existimat.

Cæterùm probabilius est, pactum Sponsalibus adjectum de pœna propriè dicta

F 2

dicta ab injustè resiliente, vel ejus conjunctis persolvendâ, licitum, & validum esse. Sic Castropalaus, *de spons. D. 1. p. 9. n. 3.* & complures alii; quia textus juris indefinite loquentes, non præjudicant huic assertioni limitanti poenam, ad solum *injustè* resilientem; & solum reprobant jus Romanum, quo licebat non tantum à Sponsalibus, sed etiam matrimonio divertere, modò divertens, seu resiliens vellet solvere poenam legibus statutam, nimirum amissionem arrhæ, dotis, & donationis propter nuptias, etiam in casu, quo ex justa causa resiliiret, ut habetur *l. 1. de spons. & toto tit. ff. de Divortio*, ut testatur Castropal. cit. & alii; consequenter irritant solum pactum de poena solvenda à justè resiliente.

153. Accedit, quòd allati textus longè aliud intendunt, quàm eum sensum, pro quo à contrariis adducuntur. Nam in cit. *L. sin.* postquam Imperator statuit, ut, si tantum unus ex Sponsis tradit arrhas in pignus secuturi matrimonii, & culpâ non tradentis non sequatur matrimonium, *hic tenetur in duplum* (nimirum & arrhas receptas restituere & tantundem de suo patrimonio) imò (si inter partes conventum sit) *etiam triplum, & quadruplum, si culpabiliter recedens, sit major 25. annis; si autem minor, satisfaciatur. solum restituendo arrhas receptas*: statim subjungit: *extra definitionem autem hujus legis, cautio, poenam stipulationis continens, vires nullas habebit*, si nimirum contineat poenam ultra quadruplum arrhæ, de qua immediate prius egerat, ut ibid. notat gloss. Nam tunc quadruplum haberet rationem poenæ quoad solum excessum reprobata; ergo per cit. legem, non tantum non reprobatur omnis cautio poenæ conventionalis; sed potius stabilitur.

154. Deinde in cit. *L. Titia*, nihil aliud res ipsâ dicitur (ut patebit eam legenti) quàm quòd non teneat poena, *de qua persolvenda parentes, insciis liberis, pacto Sponsalibus adjecto conveniunt*; eo quòd illis non debeat aliunde injici matrimonii necessitas, in quam ipsi non consenserunt; sic Gottofredus in *Notis ad L. 11. ff. de spons. & L. 2. ff. de Ritu nupt.* ergo non reprobatur pactum poenæ persolvendæ ab injustè resiliente, *si ipsi liberi in eam consenserunt*; ut, si vel ipsi; vel eorum parentes, ipsis consen-

tientibus, de illa pactum iniverint. Hinc Leo Imperator, cum advertisset, per jacturam arrharum, non satis esse cautum (*ne Sponsalia sursum, deorsum ferantur*; hoc est, sine juxta causa solvantur) & nuptialibus contractibus magis conducibile fore, si consuetudinem solvendi poenam ex pacto Sponsalibus adjecto *in casu injustè resiliencie*; in legis autoritate collocaret, lege novissimâ (quæ non est derogatoria, sed solum consuetudinis in vim legis elevativa) illam in vim legis haberi, & observari voluit, ut videri potest apud Castrop. cit. n. 3. ex *Novell. 18.*

Ipsam etiam *cap. Gemma*, contrariæ sententiæ non faver. Textus illius sic habet: *Gemma* mulier nobis exposuit, quòd cum I. filia ejus cum C. contraxit matrimonium, B. de Alferio ea occasione, quòd inter P. filium suum, & prædictam puellam intra septennium constitutos Sponsalia contracta fuerunt, poenam solvendam à parte, quæ contraveniret in stipulatione appositam, ab ipsa nititur extorquere. *Cum itaq; libera matrimonia esse debeant*, & ideo talis stipulatio propter poenæ interpositionem sit meritò improbanda: mandamus, quatenus, si est ita, eundem B. ut ab extorsione prædictæ poenæ desistat, Ecclesiasticâ censurâ compellas. Si enim iste textus rectè attendatur, sequitur, nihil favoris accedere opinioni contrariæ; 1. quia ibidem agit de poena non persolvenda in casu *justè resiliencie*. 2. quia ibi casus propositus agit de resiliencia mulieris, nec dum septennis, à Parentibus alteri desponsatæ, cum pacto poenæ persolvendæ; certum autem est, quòd illa, ubi pervenit ad legitimam ætatem, justè resiliire potuerit. 3. casus ibid. est de resiliente, qui nunquam in poenam à parentibus pactam consensit; igitur habet eandem solutionem, quam dedimus pro *L. Titia*, n. *preced.* Nec obstat, quòd ratio, quâ in dicto *e.* movebatur Pontifex ad reprobendam in dicto casu stipulationem poenæ, videatur universalis non tantum pro resilientibus justè, sed etiam injustè; cum non minus horum, quàm illorum libertas metu poenæ impediatur; ex quo aliqui arguunt, ergo pro omni casu resiliencie, etiam justæ, stipulatio poenæ, in *c. Gemma*, consequenter (saltem de jure canonico) reprobatur.

Sed

156. Sed Resp. Pontificem omnino repro-
bare stipulationem poenæ titulo *libertatis*
in matrimonio requisita; quando ex pacto,
jure naturali nullo, exigitur ejus solutio,
ut in casu justæ resilienciæ, quia sic exige-
retur poena, ubi non est culpa. 2. quando
contrahentibus *sine suo consensu, & aliunde*,
imponitur necessitas solvendi poenam
in casu resilienciæ; hæc enim necessitas
(licet prima) tanquam libertati matri-
monii adversa, merito reprobanda est.
3. quando talis stipulatio excludit liberta-
tem contrahendi, vel non contrahendi
simpliciter, ut sit coactione absolutâ; vel,
secundum aliquos, quando eam restringit
per coactionem conditionalem, de qua
dicemus infra; aut cum imponit neces-
sitatem *aliunde*, ut præmissum est: non
autem, quando excludit libertatem *solum*
moralem, seu civilem, & juridicam, in eo
sitam, quod quis etiam careat obligatione
contrahendi, vel non contrahendi. At ejus-
modi stipulatio non excludit libertatem
primam, ut ostensum est; & secunda li-
bertas in matrimonio, nec de jure positi-
vo, exigitur; Ergo.

157. Sic, qui vi Sponsalium, aut titulo in-
jurie mulieri illatæ tenetur eam ducere,
etiam stante tali obligatione conscien-
tiæ, habet omnem libertatem ad matri-
monium valde contrahendum, etiam jure
positivo requisitam, licet tunc morali li-
bertate careat. Et ratio est. 1. quia metus
poenæ, in tali casu persolvendæ ab eo,
qui fidem Sponsalium injuste violat, solum
compellit ad præstandum hoc, quod jure
naturali debitum est, nimirum ad servan-
dam fidem alteri datam. Metus autem
justus, seu justè incussus (qualiter fit, cum
quis, metu poenæ impositæ transgredien-
tibus legem naturæ, præstat, quod debet)
non obest libertati matrimonii, ut dice-
mus infra; ergo. Et ideo hanc sententiam
probabilem censet Pirhing, *cit. n. 23. §. ex-
tenditur. 2.* & apud eum, Layman. *l. 5.
tr. 10. p. 1. c. 1. n. 8.* Et à fortiori (saltem in
foro poli) licitum est pactum poenæ im-
propriè dictæ, quæ consistit in lucro amit-
tendo, seu non acquirendo à contrahen-
tibus appositum. Nam in foro fori offe-
rens lucrum, præsumitur intuitu libidinis
ad matrimonium invitare alterum, ut

not. Pirhing, *cit. n. 24.* quæ præsumptio
in foro poli cedit veritati. Hinc licitum
erit tale pactum, etiam in foro fori, si lu-
crum offeratur, non ab ipso contrahente,
sed alio. Nam in hoc casu cessat præ-
sumptio turpitudinis, consequenter non
habet locum dispositio reprobans tale
pactum.

Similiter dicendum, valere quoque 158.
pactum Sponsalibus adjectum, de solven-
da tali poena, si *Vir*, vel *mulier solverit ma-
trimonium, per ingressum religionis, tem-
pore, quo potest*; vel, si *petiverit divor-
tium*; vel, *ne Vir habeat Concubinam*. Hanc
tertiam partem tenet Sanchez *cit. n. 6.*
quia est in favorem matrimonii; *primam*
verò, & *secundam*, negat *n. 5.* quia illa
pacta minuunt matrimonii libertatem,
præsertim cum *L. Titia, ff. de Verbor. oblig.*
dicatur: *in honestum visum est, vinculo poe-
næ matrimonia adstringi, sive futura, sive*
etiam contracta. Verum libertatem re-
quisitam eo pacto non tolli ex dictis const.
& *L. Titia*, procedit de casu poenæ sol-
vendæ, quando causa resiliendi est justa,
vel pacta sine consensu eorum, quorum
est, contrahere, *ex n. 112.*

Dices: contra *n. 156.* pactum solven- 159.
di poenam, si alteruter ingrediatur reli-
gionem, est de solvenda poena ob reces-
sum à Sponsalibus ex causa justa, & tamen
non valet, cum excludat bonum religio-
nis; ergo etiam non valebit tale pactum,
ubi resilienciæ causa est justa. Resp. ibi
nos loqui de poena, *impropriè dicta*, quæ
non tam est poena, quam jactura lucri,
quod non servans datam fidem, etsi justè
recedere potuisset, non requirit; ergo
nihil probat contra *n. 152.* ubi sermo est
de poena propriè dicta. Cæterum tale
pactum excludit bonum Religionis solum
ex suppositione, quod lucrum habere
nolit; non autem absolutè, ac determi-
natè. Deinde in pacto non agitur de con-
trahendo matrimonio; sed solum de usu
juris divertendi, si eveniret casus, quod
conjugi innocenti nasceretur ex alterius
delicto. Hunc autem casum sibi inter-
dicere non prohibetur innocens;
ergo non est, unde irritum sit
tale pactum.

S. 5.

An in contractu Sponsalium intervenire possint arrhæ, quasi loco pignoris traditæ?

160. Quæstio procedit, quando traduntur expressè in securitatem secutori matrimonii sic, ut eas amittat tradens, si culpâ suâ non sequatur matrimonium; eo autem secuto redeant ad tradentem. Resp. posse; ita Sanchez l. 1. hic D. 36. à n. 2. const. ex L. fin. C. de spons. cujus ratio est, quia nullo jure prohibetur, etiam in hoc contractu, securitatem alteri constituere, seu pignus, futuræ solutionis, seu impletionis promissi sui, ut solutione non secutâ, pignora committantur; & eâ secutâ, recipiantur, & positivè probari constat ex L. 2. C. de spons. ibi: *arrhas, Sponsaliorum nomine datas, defuncto dante, jubemus restitui, nisi causam, ut nuptiæ non celebrarentur, persona defuncta jam præbuit.* & L. 5. C. eod.

161. Si autem quæras. 1. an arrhæ constitui possint in quavis quantitate, etiam dotem excedente? 2. an in fundo & paratâ pecuniâ? 3. an contrahentes possint pacisci, ut contra datam fidem injustè resiliens, teneatur ultra duplum jure constitutum? 4. cui acquirantur arrhæ, si tradens præmoriatur matrimonii celebrationi? 5. an tradens arrhas, factis nuptiis eas recipiat? 6. cui cedant, si Sponsalia solvantur? Ad 1. Resp. posse; quia quamvis in cit. L. 5. dicatur, quod in casu arrhæ restituendæ imponi non possit obligatio reddendi aliquid ultra quadruplum, adeoque limitetur restitutionis quantitas; nulla tamen quantitas ibi præscripta est arrhæ constitutioni. Ad 2. ex eadem causa. Resp. affirmativè; hinc si fundus in duplum restituendus foret, sufficit eum restitui in re, & simul tantum, quantum est in æstimatione. Ad 3. Resp. non posse, si is, qui restituere deberet, sit minorennis, & re, & privilegio; nimirum carens veniâ ætatis, ut expressè cautum est in cit. L. 5. ubi habetur, quod talis satisfaciatur, reddendo simplum, nimirum reddendo id, quod accepit; si autem sit majorennis re, vel veniâ ætatis, secus dicendum est, nimirum posse, ut habetur in cit. L. 5. Ad 4. Resp. arrham in eo casu restituendam iis,

ad quos jure testamenti, vel successiõnis legitimæ transeunt bona defunctæ vel defuncti, nisi aliter constituerit, vel in culpa fuerit, ne matrimonium prius celebratum sit. ex L. 2. cit. n. 160. Ad 5. Resp. affirmativè. Nam tunc cessat ratio, propter quam traditæ sunt, nimirum in securitatem futuri matrimonii; Layman. tamen l. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 8. docet, ex consuetudine, inter Sponsalicias largitates tunc reputari, de quibus agemus infra.

Ad 6. Resp. quando Sponsalia solvantur ex justa causa, non amitti arrhas, ab eo, qui tradidit; si ex injusta causa, seu unius inconstantiâ, & unus tantum tradidit arrhas, quin vicissim receperit, eas perdit, si ipse injustè resiliat: si uterque arrhas tradidit, & recepit, injustè resiliens, & suas perdit, & acceptas restituere tenetur: si denique tantum unus tradidit, & alter non tradens injustè resiliat, tenetur in duplum, & acceptas reddere, & tantundem de suo patrimonio dare; imò plus, si conventum sit, nimirum triplum, vel quadruplum (nisi resiliens sit minor) ex L. penult. de spons.

Et ideo etiam Fidejussores, & pignora in securitatem futuri matrimonii, vel etiam arrharum, aut damni emergentis, sponsalibus apponi possunt, ita Sanchez. l. 1. D. 38. quia nullibi cautum est, ne in dato casu apponantur: imo cum arrhæ in eum finem licitæ sint; non est, unde pro his, vel pro eo, in quorum securitatem ipsæ apponuntur, Fidejussores, & pignora constitui prohibeantur: postremo ex dictis colliges ad valorem Sponsalium, aut matrimonii, non requiri libertatem, immunem à metu perendi arrhas, aut solvendi duplum, vel etiam quadruplum in casu injustæ resilienciæ. Nam etiam stante pacto, vel per ipsos contrahentes, vel per eorum, conjunctos, cum ipsorum consensu, Sponsalibus adjecto, matrimonium nihilominus validè contrahitur, ut constat ex dictis; quia talis merus non tollit libertatem illis contractibus necessariam, cum obligatio solvendi pœnam ex pacto debitam, solum inducat necessitatem implendi debitum juris naturalis.

Arti-